

A zarándoklat

A házi dolgozat megírása előtt rövid kutatást végeztem az ismerőseim között. Megkérdeztem 15-20 embert, kinek mi jut elsősre eszébe, ha a zarándoklat szót meghallja. A legnépszerűbb válaszok az út/ utazás, vallás, Isten és az El Camino voltak. Nagyon érdekes kérdésnek tartom, hogy vajon egy út, mitől lesz több, mint egy túra, kirándulás, hogy csak a célpont teszi-e zarándoklattá a zarándoklatot. Feltétlenül utazó-e a zarándok, mikor nevezhetjük magunkat zarándoknak stb. Érdekes az is, hogy nekünk magyaroknak miért éppen a spanyolországi El Camino jut eszünkbe, amikor magunk is bővelkedünk szebbnél szebb zarándokhelyekben.

Dolgozatomban a zarándoklat és a zarándok lehetséges definíciói után leírom a kérdéssel kapcsolatos saját gondolataimat. Ez után térek ki zarándoklatokon gyűjtött személyes élményeimre, végül pedig röviden bemutatom a Magyarországon is áthaladó, közép-európai zarándokutat, a Mária Utat.

A Magyar Értelmező Kéziszótár meglehetősen szűkszavúan határozza meg a zarándoklat/ zarándokol/ zarándok/ zarándokhely szavakat. A zarándok eszerint “távoli szent helyet, hitbuzgalomból (gyalog) felkereső hívő”, a zarándokhely pedig “olyan hely, ahova (tömegesen) zarándokolni szoktak”. Érdekes, hogy a zarándokol szónál a vallásos jelentés mellett, egy fajta világiasabb, a szent helytől/ Istentől független definíció is megjelenik, miszerint “kegyes érzésből fölkeres valamilyen helyet. *Petőfi szülőházához zarándokol.*” Eszerint a zarándoklat szó jelentése igen szerteágazó, nehezen megfogható, számomra úgy tűnik, híján vagyunk az egzakt meghatározásnak. Hiszen mitől lesz valami szent hely? Mit jelent, hogy egy helyet tömegek látogatnak? Ezer ember egy év alatt már tömeg? Mi a különbség aközött, hogy fölkeresi/ meglátogatja/ megnézi Petőfi házát/ a betlehemi istállót/ a csíksomlyói templomot vagy a lourdes-i forrást, és aközött, hogy elzarándokol ezekre a helyekre? Fontos a gyaloglás? Hiszen tudjuk, hogy vannak motoros, biciklis, vonatos zarándoklatok is. Mi magunk is busszal készülünk, Velencébe. A kegyes érzés lenne a kulcs? De mégis mit jelent ez? Lelki lángolást, áhítatot, térdre borulást? A kegyes érzés a helyszínen születik meg, vagy jelen van az úton is? Vajon ha nem sikerül elég “kegyes hangulatba” kerülnünk, visszaváltozunk zarándokból egyszerű utazóvá? Bennem az a kérdés is felmerült, hogy vajon milyen nyomot hagy bennünk a zarándoklat. Változik az életünk, a

személyiségünk, az Istennel való kapcsolatunk egy-egy ilyen utazás során? Éppen ezek miatt a bizonytalanságok miatt nem tartom teljesen kielégítőnek az Értelmező Kéziszótár magyarázatait.

Idén nyáron alsó tagozatos gyerekeknek szerveztünk hittan tábort. A tábor témája éppen a zarándokok, zarándoklat voltak. A gyerekek nagy része ismerte ezeket a szavakat, volt olyan, aki részt is vett már zarándoklaton, e szavak jelentéséről azonban mégsem rendelkeztek sok tudással. Így rögtön a tábor elején megpróbáltuk meghatározni (számukra is érthetően), mi is az a zarándoklat, ki a zarándok. A többi vezetővel abban állapodtunk meg, hogy a zarándoklat egy utazás, aminek a célja elsősorban nem egy helyszín elérése, hanem az imádság, a találkozás Istennel, út közben éppen úgy, ahogy a célpontban. Nem számít az utazás mikéntje (a közlekedési eszköz, amit választunk), a távolság, a rászánt idő mennyisége, fontos viszont az Istenre figyelés, az imádság. Az elérni kívánt célállomás persze általában valamilyen zarándokhely. Ezt a helyet pedig nem a “tömeg” (ld. É.Ksz.) megjelenése teszi azzá ami, hanem például az, hogy ide köthetőek Jézus vagy valamely szent életének egyes eseményei (pl.: Betlehem, Velence, vagy Mekka, hogy ne csak keresztény példákat említsünk), itt találhatóak egy szentnek az ereklyéi (pl. Santiago de Compostela) vagy valamilyen csoda történt ezen a helyen (pl.: Máriaipócs, Lourdes). Ettől függetlenül úgy gondolom, zarándokolni nem csak (közismert) zarándokhelyekre lehet. Nem rég például részt vettem egy olyan zarándoklaton, aminek a célpontja egy erdei kolostorrom volt. Nem közismert hely, nem is volt ott rajtunk kívül senki, biztosan nem keresik fel tömegek, és akik jönnek, azok is első sorban túrázók, nem imádkozni érkeznek, számunkra ez mégis egy zarándoklat volt, és ilyen módon a rom zarándokhellyé lépett elő. Ugyanígy válhat “alkalmi” zarándokhellyé szerintem egy hegycsúcs vagy egy egyszerű falusi templom is.

Tágon értelmezve ráadásul egész életünket tekinthetjük zarándoklatnak. A hasonlóság életünk és egy hosszú utazás között (ahol ismeretlen tájakra kerülünk, kalandokat élünk át, vannak társaink, mellénk kerülnek vagy elhagynak bennünket más utazók, van célunk és folyamatosan haladunk stb.) adja magát. Nem véletlen, hogy az emberi élet utazáshoz való hasonlítása jól ismert irodalmi motívum (pl.: Dante: Isteni színjáték, Vörösmarty Mihály: Csongor és Tünde, Kosztolányi Dezső: Esti Kornél című regényének a tizennyolcadik fejezetében, melyben egy közönséges villamosútról ad megrázó leírást, s elbúcsúzik az olvasóitól). Könnyen érthető tehát, ha a keresztény (vagy csak egyszerűen vallásos) embert zarándokhoz hasonlítjuk. Ez a gondolat tulajdonképpen a Bibliában is megtalálható. Szent Pál a zsidókhöz írt levelében a pátriárkákról írja: „Ők mindannyian hitben haltak meg, anélkül,

hogy beteljesültek volna rajtuk az ígéretek. Csak messziről szemlélték és üdvözölték azokat, és megvallották, hogy zarándokok és jövevények a földön.” (Zsidókhöz írt levél 11,13). Eszerint az értelmezés szerint zarándokok vagyunk mindannyian. Helyünk a földön átmeneti (mint egy utazás), és törekszünk a legszentebb felé, mindezt úgy, hogy közben próbálunk folyamatosan kapcsolatban lenni vele, az imádság (kapcsolattartás Istennel), jó esetben a hívő ember mindennapjainak szerves része, akár csak egy zarándok esetében.

Szűken értelmezve tehát a zarándoklat olyan utazás, amelynek célja az Istennel való találkozás, fontos kelléke az imádság (akár böjt is), tágan értelmezve életünk vagy annak egy szakasza is lehet zarándoklat, és mindannyian zarándokok vagyunk.

A zarándoklat szót szűken értelmezve is többször volt már alkalmam ilyen utazáson részt venni. Voltam már gyalogos, buszos, sőt kerékpáros zarándok is.

Az első ilyen élményemet alsó tagozatosan szereztem. Az iskolával csatlakoztunk egy nagyobb zarándoklathoz, ami 4-5 km gyaloglást jelentett. Ugyan akkor még nem igazán értettem a zarándoklat jelentőségét, a benne rejlő lehetőségeket (leginkább jó alkalomnak tekintettem, hogy a barátnőimmal beszélgessek), lenyűgözött a tömeg (több százan lehettek jelen), ahogy énekelve közösen haladtak a cél felé.

Néhány évvel később kerékpárral indultunk Esztergomba, szintén az akkori osztályommal. Út közben lekötött, hogy teljesíteni tudjam a tervezett távot, emlékezetes élmény azonban az út végén közösen ünnepelt szentmise. Fáradtan, sajgó végtagokkal voltam jelen, de érdekes módon ez az állapot, a tömeg, a közös imádság, úgy érzem közelebb vittek Istenhez.

Egészen más jellegű élmény volt számomra a csíksomlyói búcsún való részvétel is. A buszút kétség kívül kevéssé a zarándoklásról, az elmélyülésről szólt. Tulajdonképpen erre az útra nehéz zarándoklatként tekintenem, habár a célállomás igazi, klasszikus búcsújáró hely volt. Inkább hasonlított ez számomra egy nyaralásra, a barátnőkkel átélt közös élményre. A szentmisén számomra túlzottan nagy volt a tömeg, esett az eső, nehéz volt elmélyülni. Az ott töltött napok inkább szóltak városnézésről, kirándulásról, beszélgetésről, ismerkedésről, közös játékról, mint imádságról.

Az eddigi évek Szent Gellért zarándoklatain való részvétel különlegessége az volt, hogy nem útközben, hanem már a célpontban, tavaly például Székesfehérváron éreztem magam igazán zarándoknak. Ezt az élményt a legutóbbi zarándoklaton az éjfél és egy óra között megszervezett taizé-i imaóra hozta meg.

Utolsó, számomra leginkább zarándoklatra hasonlító személyes élményem a már említett erdei kirándulás egy kolostorromhoz. Egy táborban tettük meg ezt az utat, a lelkinap

részeként. Megbeszéltük, hogy menet közben nem beszélgetünk egymással. Odafelé megálltunk egy temetőben, a temető kápolnájában csendben imádkoztunk, majd közösen énekeltünk körülbelül fél órát, ez után csendben folytatattuk a gyaloglást. A célpontban, a kolostorromnál közösen imádkoztunk, majd a silentium-ot feloldva, beszélgetve indultunk haza. A természet szépsége és csöndje, az egyszerre társas és magányos gyaloglás, a táv, az éneklés, az imádság mind segítették az elmélyülést. Úgy érzem, nekem személy szerint ilyen jellegű az igazi zarándoklat. Természetesen mindenkinek célszerű megkeresnie azt a módját az utazásnak, ami zarándoklattá teszi számára az élményt, valószínűleg ez mindenkinek más és más. Biztosan van, akit a fizikai megterhelés, a fáradtság, a fájdalom közelebb visz Istenhez, és vannak olyanok is, akiket ezek a tényezők meggátolnak az elmélyülésben. Van, akinek könnyebb közösen, másokkal együtt imádkozni, de akadnak emberek, akiknek a magány nagyobb segítség. Nem állítanám, hogy aki gyalog járja végig az El Camino-t, feltétlenül nagyobb vagy jobb zarándok, mint aki autóval vág neki az útnak. Elsősorban azt tartom fontosnak, hogy megtaláljuk a számunkra legmegfelelőbb körülményeket egy zarándoklathoz. Tapasztalatom szerint segítség, ha a szervezésnél és az úton egyaránt szem előtt tartjuk, hogy bármit választunk is, a zarándoklat nem egyszerű nyaralás, világlátás, kirándulás, beszélgetés a barátokkal vagy éppen teljesítménytúra. Épp úgy, ahogy könnyű összemosni a böjtöt a fogyókúrával, megvan annak is a veszélye, hogy a zarándoklatot valami másra használjuk. Ezzel kapcsolatban az a nehéz, hogy a zarándoklat természetes velejárói (utazás, élmények vagy akár új barátok gyűjtése, a fizikai állóképesség javulása, teljesítmény, ami büszkévé tesz stb.), mind jó és kívánatos dolgok, amiket egyértelműen nem cél (és nem is lehetséges) leépíteni. Ugyanakkor fontosnak tartom, hogy a célunk első sorban az Istennel való találkozás, a vele való kapcsolatunk elmélyülése maradjon. Ez tesz minket ugyanis zarándokká, ettől leszünk mások, mint egy utazó vagy kiránduló.

Zarándokutakkal kapcsolatos élményeim közé tartozik az is, hogy néhány évvel ezelőtt, lakóhelyem közvetlen közelében, a Bosnyák téren sétálgatva felfedeztem az egyik fára festve egy turistajelzésnek tűnő képecskét. Hamarosan kiderült számomra, hogy nem járok messze az igazságtól, a fán látható M betű, a Mária Út jelzésére szolgál.

A Mária Út Közép-Európa Mária kegyhelyeit összekötő útvonal, illetve pontosabban fogalmazva útvonalak.

A térképre tekintve azt láthatjuk, hogy az utak leginkább keresztre hasonlítanak, melynek kelet-nyugati ága Máriazelltől Csíksomlyóig tart (hossza körülbelül 1400 km.), észak-déli irányú vonala pedig Czesztohova-t és Medjugorje-t köti össze (a két hely távolsága gyalogosan szintén kb. 1400 km.). A Mária Út részét képezik továbbá a keresztre nem illeszkedő, rövidebb útvonalak is (pl.: a Lőcse-Máriapócs-Szatmárnémeti-Máramarossziget-Suceava) útvonalon haladó, kb. 1000 km-es úgynevezett ortodox ág). Érdekessége, hogy nem egy régi, bejáratott „zarándokösvényről”, hanem most (napjainkban) kiépülő, folyamatosan formálódó útvonalakról beszélünk. A kegyhelyek természetesen adottak, legtöbb esetben maguk a turistautak is. Folyamatban van az útvonalak kitáblázása, a jelzések felfestése, a szakaszok összekötése. Pillanatnyilag a kelet-nyugati vonal („Főút”) kiépítettebb, mint a Medjugorje felé haladó „Keresztút”. A Mária Út honlapja (mariaut.hu) szerint például Magyarországon a

vízszintes ág kitáblázottsága már 80%-os, a függőleges útvonalé mindössze 5%. Vannak olyan útvonalak is, amelyek pillanatnyilag (legalábbis a honlap tanúsága szerint) még csak tervezetek, egyelőre egyetlen tábla sem jelzi a létezésüket. Ilyen például a Bécs/ Marianka és Pécs között található ú.n. Bencés út (kb. 450 km), ami jelenleg még gyalogosan is csak részlegesen járható. Az útvonalak kitáblázása, a zarándokok számára kínált szálláslehetőségek, a Mária Úttal kapcsolatos programok is folyamatosan bővülnek.

Összegezve elmondható, hogy a Mária Út jelenleg leginkább egy kezdeményezés, ami azonban felhívja a figyelmünket a régiókban található kincsekre és arra, hogy nem kell feltétlenül messzire mennünk, ha zarándokolni szeretnénk. Én személy szerint például akár szinte a házuk sarkából is elindulhatnék, hogy a Mária Utat követve eljussak akár Csíksomlyóra vagy Mariazellbe. A honlapon való keresgélés arra is rádőbentett, hogy sok olyan hazai zarándokhely van, ahol még soha nem jártam, és ha nem is gyalogos zarándokként, de érdemes lenne felkeresni ezeket.

Zárásképpen álljanak itt Basil Hume bencés szerzetes gondolatai zarándoklatként felfogott életéről:

„Úgy gondolok magamra, mint aki vándorol az életen át. A semmiből jöttem. Itt leszek hatvan, esetleg több évig is, és aztán nem leszek itt többé. Itt-tartózkodásomnak biztos kezdete és határozott vége van. Világos és egyre világosabbá lesz, hogy nem tartozom ehhez a világhoz, legalábbis nem állandó jelleggel. Kétségtelen, hogy amíg itt vagyok, fontos, hogy mi vagyok, és mit teszek, de nem maradok itt. Elköltözöm: zarándok vagyok. Csakugyan az vagyok? Tegyük fel, hogy az élet befejezésével nincs más, csak a teljes megsemmisülés. Mondhatom-e akkor, hogy zarándok, vándor vagyok? A zarándokok úton vannak egy bizonyos hely felé, valahová el kell jutniuk. Nagyon nehezen tudom elfogadni, hogy életem befejeztével a földön nem lesz többé egy „én”, ami rám vonatkozna, nem lesz egy „te” és semmi rád vonatkozó. Ez értelmetlenné tenné az életet és a halált.[...] Hát itt vagyok, az élet zarándoka, nyugtalanul, figyelve, keresve állandóan azt, ami igazán és teljesen önmagammá tesz. Ez természetes, miközben felfedezem, hogy csak akkor, ha gyönyörűséget lelek abban, ami a legszentebb, amiben a jóság teljessége van, és csak ha egyesülök azzal, aki a szeretetre legméltóbb. Ekkor leszek majd teljesen önmagam és igazán ember. [...] A vándor útja gyakran rögös és nehezen járható, de a zarándokoknak eltökélten és bátran kell folytatni útjukat. Elvesznek, ha megállnak, hogy keresgéljék a helyes utat. De van, aki figyel bennünket: Isten Fia, aki az Út, az Igazság és az Élet.”

Források:

- Magyar Értelmező Kéziszótár. Akadémiai Kiadó, Budapest, 1985
- <http://mariaut.hu/>
- Szentírás, a Káldi-Neovulgáta online elérhető változata:
<http://szentiras.hu/KNB/Zsid11>
- Card. Basil Hume OSB: A vándor útja. In: Kozma György (szerk.): Zarándokkönyv. Bécs, OMC, 1988